

6.4.2020

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

Asia: **Asetuksen (126/2020) voimassaolon jatkaminen**

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi koskien varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista väliaikaisista rajoituksista, joiden voimassa oloa jatketaan asetuksella. Jatkamisasetus tulee voimaan 14.4.2020 ja se on voimassa 13.5.2020 saakka. THL on asetusmuistion mukaan arvioinut koronavirusepidemian johdosta tehtyjen rajoittamistoimenpiteiden jatkamistarpeita ja sen mukaan on välttämätöntä, että nyt käytössä olevia epidemian rajaamis- ja muita toimenpiteitä jatketaan vähintään toukokuun 2020 loppuun saakka

Em. THL:n arvion johdosta näköpiirissä ei ole, että rajoitustoimia tullaan purkamaan toukokuun aikana ja siksi koulut ja oppilaitokset pysyivät kiinni lukuvuoden loppuun saakka. OAJ olisi pitänyt selkeämpänä opetusalan toiminnan suunnitelmallisuuden kannalta, että olisi linjattu heti koko lukuvuoden osalta, ettei kouluja ja oppilaitoksia tulla enää avaamaan kevään aikana. Epätietoisuus hankaloittaa nyt päätösten tekemistä esimerkiksi päättäjien ja valmistajien osalta. On kuitenkin hyvä, että OKM on aloittanut vuoropuhelun sidosryhmien kanssa, voidaanko em. kysymyksissä löytää valtakunnallinen yhteinen juhlapäivä, joka mahdollisesti ajoittuisi esimerkiksi elokuulle.

Poikkeaminen tuntijaosta

"Selvyyden ja asetuksen tarkkarajaisuuden vuoksi momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta tuntijaosta poikkeamisesta. Lisäksi säännös siitä, että opetuksen määrää voidaan vähentää vain siinä määrin kuin on välttämätöntä, tekisi asetuksesta tarkkarajaisemman ja turvaisi sen, että opetusta ei missään olosuhteissa voida keskeyttää kokonaan tai vähentää sitä enempää kuin näissä poikkeusolosuhteissa on välttämätöntä."

Poikkeusasetuksessa säädettiin oikeus poiketa perusopetusasetuksen 3. ja 4. pykälästä. Sen sijaan poikkeusasetuksessa ei ollut pykälää, jossa annetaan lupa poiketa vallitsevasta tuntijaosta, mihin OAJ kiinnitti huomiota. OKM kuitenkin tulkitsi asetusta siten. Jos opetuksen järjestäjät olisivat käyttäneet tätä mahdollisuutta laajasti, oppilaille voidaan antaa Suomessa joko 0 tuntia opetusta tai normaalisti kaikki tunnit. Tällöin opetuksen järjestämisen olisi voinut keskeyttääkin.

OAJ kiittää, että epäselvyys on tältä osin korjattu. OAJ korostaa, että opetus tulisi toteuttaa poikkeusoloissakin mahdollisimman normaalisti, jotta syyslukukaudella olisi vähemmän tarvetta tukitoimiin.

6.4.2020

Viranomaisohjeistusta tarvitaan ja sen tulee olla yksiselitteistä

Poikkeusasetuksen voimaantulon jälkeen koulutuksen järjestäjille on laadittu monilla tahoilla ohjeita, jotka eivät välttämättä ole linjassa keskenään. Ohjeistusta antavat mm. OKM, OPH ja AVIt. Valtavan kuormituksen keskellä on vaativaa seurata kaikkia ohjeistuksia, joita lisäksi päivitetään jatkuvasti. Ei ole ihme, että käytännöt ovat varsin kirjavia.

Käsittelyssä oleva asetus tuo tältä osin selkeyttä, koska siinä kuvaillaan valtiovallan tahtotilaa ja tavoitteista aiempaa laveammin.

Miksi kokoontuminen yli 10 hlöä ei koske opetusala ja mitä siitä seuraa?

OKM ohjeistaa verkkosivuillaan, että koulussa tai varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa toimintaa ei pidetä julkisena kokoontumisena, eikä 10 hengen sääntöä tarvitse noudattaa. OAJ ihmettelee tällaista ohjeistusta. Ohjeistuksissa olisi pikemminkin korostettava, että myös opetusallalla noudatetaan niin pitkälle kuin mahdollista hallituksen linjausta kieltää yli 10 osallistujan julkiset kokoontumiset. Koulujen ja oppilaitosten toimintaa on aina aiemmin pidetty julkisena, joten on epäloogista esittää, ettei hallituksen linjaus niitä nyt koskisi.

Vaikka aluehallintovirastot ovat kieltäneet kaikki yli 10 osallistujan kokoontumiset ja poliisi kieltää kaikki yleisellä paikalla pidettävät yli 10 henkilön yleisötilaisuudet, ovat jotkut esimiehet ovat vaatineet opettajia kouluille esimerkiksi isoihin opettajien kokouksiin, jotka olisi voitu hyvin järjestää etäyhteyksin. Tämä on aiheuttanut suurta hämmennystä ja hätää henkilöstön keskuudessa, jossa myös on riskiryhmiin kuuluvia henkilöitä. Näitä yhteydenottoja on tullut viime viikollakin.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tilanne

Varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyen asetuksessa esitetty ei muuta aiemmin säädettyä, muutoin kuin voimassaolon päättymisajankohdan osalta. On kuitenkin syytä saada viranomaistahoilta selkeät turvallista varhaiskasvatuksen järjestämisestä määrittävät raamit ja määräykset, mm. lapsiryhmien kokoon, lapsiryhmien henkilöstön siirtymisistä sekä päiväkotien yhdistämisestä koskien. Varhaiskasvatuksen sekä esiopetuksen osalta viranomaisten, niin opetuksesta kuin terveydestä vastaavien, määräykset päiväkotien toiminnan turvallisesta järjestämisestä ovat olleet toistaiseksi puutteelliset.

Asetuksen mukaan esiopetusta ei tarvitsisi järjestää etäopetuksena. OAJ pitää tätä ongelmallisena, ja pitää tärkeänä korostaa, että esiopetusta tulisi tarjota etänä erityisesti niille lapsille, joille siitä arvioidaan olevan erityistä hyötyä.

Viranomaistaho linjaus muistiossa on merkittävä, sillä sen myötä on todennäköistä, että kunnissa linjataan, että etäyhteyksillä toteutettavaa esiopetusta ei enää tulla tarjoamaan. Esiopetuksen opettajat ovat lyhyessä ajassa rakentaneet toimintaa ja menetelmiä yhteyksien ylläpitämiseksi lasten, lasten ja opettajan, sekä huoltajien kanssa ja edelleen

6.4.2020

kehittäneet näitä. Esiopetuksen opettajan yhteydenpidolla esiopetusikäisten lasten koteihin sekä esiopetusryhmien yhteisöllisyyden ja lasten ystävyysuhteiden ylläpitämisellä voidaan huolehtia osaltaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen ylläpitämisestä. Myös esimerkiksi maahanmuuttajataustaisen lasten suomen /ruotsin kielen taitojen harjoittelua voidaan hyvin toteuttaa pienryhmissä etäopetuksena. Kaikissa kunnissa ei heille järjestetä valmistavaa opetusta.

Opettajien työtarmo hyvä, mutta pitkittyvä poikkeustila ja lomautusuhka koettelevat jaksamista

Opettajat ovat erittäin lyhyessä ajassa hoitaneet siirtymisen etäopetukseen erinomaisesti ja töitä tehdään nyt aamusta iltaan oppijoiden eteen. OAJ kerää tietoa kyselyllä etäopetuksen onnistumisesta ja työolosuhteista 15.4. saakka ja toimittaa mielellään tulokset valiokunnan käyttöön heti niiden valmistuttua. Toistaiseksi olemme seuranneet opettajien jaksamista huolestuneina. Netissä vastattava "Fiilismittarimme" kertoo, että vain noin viidennes opettajista kertoi pystyvänsä rajaamaan työaikaansa kohtuulliseksi koronan aiheuttaman etätyön vuoksi (4500 vastaajaa). 60 % opettajista kokee, että "työyhteisössäni on luottavainen fiilis siitä, että koronaviruksen aiheuttamasta poikkeustilanteesta selvitään". Noin 10-15 prosentilla opettajista työskentelyvälineet etäopetuksen antamiseen ovat heikot tai niitä ei ole.

Oppimisen tuki ja perusopetukseen valmistava opetus kaipaavat selkeää ohjeistusta

Erityisopetuksen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilailla on oikeus lähiopetukseen, mutta käytännöt ovat varsin erilaisia eri puolilla maata. Vain osa oppilaista todella saa lähiopetusta. Olisi myös tärkeää korostaa, että jokaisella on edelleen oikeus tukiopeetukseen. Oppivelvollisuuden laiminlyönteihin on puututtava ja poissaoloista on pidettävä kirjaa. Mikäli oppilaaseen tai huoltajiin ei saada yhteyttä, on oppilashuollon ryhdyttävä toimiin ja viime kädessä koululta tehdään lastensuojeluilmoitus. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten oppijoiden huoltajiin pitää pystyä olemaan yhteydessä tulkkien avulla tarvittaessa. Oppija ei päättää omasta osallistumisestaan opetukseen millään koulutusasteella.

OAJ on tyytyväinen, että OKM ja OPH ovat korostaneet, että ensisijaista on varmistaa oppijoiden päättöarviointi ja valmistuminen opetussuunnitelmien mukaisesti. Esimerkiksi Espoo ilmoitti, ettei poikkeusaikana tehdä summatiivista arviointia. Tällaisten ylilyöntien torjuminen voidaan ehkäistä ohjeistuksin. Arvioinnista ohjeistus julkaistiin 3.4. "Opetuksen, opiskelun sekä arvioinnin tulee kuitenkin perustua vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja paikallisessa opetussuunnitelmassa vuosiluokittain tarkennettuihin tavoitteisiin." (OPH)

On hyvä, että asetusmuistiossa todetaan, että *"Kunnassa tulisi kuitenkin tehdä yleiset linjaukset siitä, miten ja missä laajuudessa sekä minkälaisin toteuttamistavoin etäopetusta*

6.4.2020

ja asetuksen 3 momentissa mainittuja tukea, palveluja ja etuuksia ja oppilashuoltoa järjestetään.” Vain näin meneteltäessä oppijoiden ja heidän huoltajiensa on mahdollista hahmottaa kunnan palvelut poikkeusoloissa. Linjauksista on aktiivisesti tiedotettava monikanavaisesti.

Ammatillisen koulutuksen näyttöjen järjestäminen poikkeusoloissa on haasteellista. Opettajilta se vaatii erityistä osaamista ja isoa työpanosta. Mikäli näyttötilanne toteutetaan, on erityisjärjestelyin huolehdittava, ettei kenenkään siihen osallistuvien terveys vaarannu. Osaamisen on kuitenkin vastattava tutkinnon perusteiden mukaisia vaatimuksia ja arvioinnin on oltava tasapuolista, vaikka tilanne on poikkeava.

”Ammattikorkeakoulujen opetusjärjestelyjä koskevista muutoksista johtuvat viivästykset opintojen etenemisessä otettaisiin automaattisesti huomioon lisäaikana mainitun lain 30 a §:n mukaista opiskeluoikeuden jatkamista koskevaa päätöstä tehtäessä.” (7 § ja 8 §)

OAJ on huolissaan opintojen viivästyemisestä mahdollisesti aiheutuvista rahoitusvaikutuksista. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa suurin painoarvo on suoritetuilla tutkinnoilla. Opetus- ja kulttuuriministeriön on otettava huomioon toteutumavuoden erityisolosuhteet vahvistaessaan ammattikorkeakoulujen rahoitusta. Muistutamme, että ammattikorkeakoulujen rahoitus on edelleen ns. takamatkalla mittavien kahdeksan vuotta jatkuneiden rahoitusleikkausten vuoksi.

Jos taiteen perusopetuksesta annetun lain (633/1998) 2 §:ssä tarkoitetun koulutuksen järjestäjän ei ole mahdollista järjestää laissa tarkoitettua koulutusta muulla tavoin kuin lähiopetuksena, koulutuksen järjestäjän ei tarvitse järjestää koulutusta. (TPO 10 §)

Taiteen perusopetusta koskeva sääntely mahdollistaa nyt sellaiset opetusjärjestelyjen muutokset, joilla voidaan taata kunkin taiteenalan koulutuksen tarkoituksenmukainen järjestäminen tai toisaalta keskeyttäminen. Em. muutokset vaikuttavat joissain kunnissa voimakkaasti opintojen etenemiseen ja lasten ja nuorten hyvinvointiin. Raskaimmin ne näkyvät koulutuksen järjestäjän taloudessa opiskelijamaksuista kertyvien tulojen ja toteutuvien opetustuntimäärien alenemisen takia. Erityisolosuhteet on otettava huomioon, kun oppilaitosten toteutuneiden opetustuntien määriä tarkastellaan valtionosuuden perusteena tulevana vuosina. OKM:n on suositeltavaa vahvistaessaan käytettävä harkintaa.

Reitti korkeakouluun turvattava kaikille hakijoille

Korkeakoulujen haku on parhaillaan käynnissä. Kokoontumisrajoitus luonnollisesti vaikeuttaa korkeakoulujen opiskelijavalintoja, eikä valintakokeita ehkä voida pitää OKM:n asettamassa aikataulussa. Korkeakoulujen opiskelijavalintoja ei voida tehdä pelkästään todistusvalinnoilla mm. siksi, että ammatillisen perustutkinnon ja opistotutkinnon suorittaneiden valinnat eivät onnistu puhtaasti tätä valintaa käyttäen. Reitti korkeakouluun on turvattava kaikille hakijoille. Siksi on tärkeää, että tämän asetuskohtien vaikutuksia arvioidaan huolella.

6.4.2020

Lopuksi

OAJ kiittää sitä, että asetusmuistiossa sanotaan rehellisesti, että perusopetuksen järjestäjien erilaiset valmiudet järjestää etäopetusta lisäävät väistämättä oppilaiden eriarvoisuutta ja perusopetukselle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen vaikeutuu kaikilla oppilailla. Asetuksen tavoite on hyvä eli aiempaa yksityiskohtaisempi sääntely selkeyttää perusopetuksen järjestäjien asemaa ja toivottavasti yhdenmukaistaa opetuksen järjestäjien käytäntöjä.

OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ

Heljä Misukka
koulutusjohtaja